

ДРАГО ЋУПИЋ
(Београд)

ГЕМИНАТЕ У ЊЕГОШЕВОМ ГОРСКОМ ВИЈЕНЦУ

У раду се наводе геминате у Његошевом *Горском вијенцу*. Наглашава се да су геминовани сугласници углавном резултат поштовања стиховног ритма у спјеву.

Кључне ријечи: Његош, *Горски вијенац*, геминате, удвајање сугласника.

Међу многим интересантним језичким појавама на које читалац наилази у Његошевом *Горском вијенцу* јесу и појаве геминације, тј. гемината или удвајања сугласника. Пјесник је овоме прибјегавао углавном из метричких разлога, да би одржао ритам, односно дужину стиха, а познато је да је *Горски вијенац* испјеван у десетерцу, са изузетком текста нарицаљке сестре Батрићеве и неколико стихова који припадају ликовима Турака.

Када је у питању овај Његошев спјев, ријеч је о геминацији која није честа; наилазимо на свега неколико гемината, што се види из следећих стихова:

(На трон сједиш неправо узети)¹
поносиш се *с ский̄ром* крвавијем (стих 58)...

(Али сјенку што му шће тровати)
те је у збјег *собом* унијеше (стих 61)
(међу горе за вјечну утјеху)...

¹ Стихови међу заградама цитирани су ради лакшег разумијевања садржаја стихова у којима су геминате, а геминоване конструкције смо означили курзивом да би се лакше уочиле геминате.

(отисни се тамо али тамо)
с сијевањем и великом јеком (стих 151)...

(Не плач', мајко, дилбер-Фатиму:
 удата је, не укопата);
 ружа *с сѣрука* није пала свог (стих 1857)...

обрана је *с живојом* скопчана (стих 2300)...

(По Црмници Турке исјекосмо)
 и град Бесац *с земљом* изравнисмо (стих 2721).

Међу ових шест примјера геминате се налазе у пет случајева, тј. у случајевима гдје су предлошке синтагме с предлогом *с* и струјним сугласником на почетку ријечи у синтагми. У примјеру у стиху 61 (*собом*) изостављен је сугласник *с*, гдје је ријеч о социјативној конструкцији (= са собом > с собом > собом). Исти је случај и са примјером на самом почетку спјева, испред првог стиха, у називу главног лика *Горској вијенца*: Владика Данило (сам *собом*), који „говори сам са собом“. Дакле, у оба случаја ради се о предлогу *с* испред инструментала повратне замјенице *себе*.

У стиху 2300 налазимо везу сугласника *с* и *ж* (*с живојом*), гдје је покретно *а* из предлога „испало“, опет из ритмичких разлога, тј. да би се одржао десетерац. Ту пјесник није могао да поступи као у стиху 61, иако је за то могао имати подстицаја из сусједних говора Цеклина (на територији Његошеве државе) и Зете (на турској територији).

Како рекосмо, највећи број гемината условљен је потребама стиха. Те потребе Његош је могао „задовољити“ у неким случајевима и на други начин, без геминовања. Тако је у стиху 58 синтагму „*с свейоја* олтара“ могао да замијени синтагмом „*са свейој* олтара“, али је пјеснику, изгледа, оно покретно *а* (светог-а) било потребно не из метричких разлога, већ да избјегне неодређеност. У стиху 151 умјесто синтагме „*с сијевањем*“ могао је да употрејеби синтагму „*са с'јевањем*“, што значи – са истим бројем слогова, и са истим значењем. У другим случајевима пјесник није могао да учини замјену, јер – да би то постигао, морао би тражити друге лексичке могућности, а да их је тражио, свакако би их и нашао.

У стиху 876: *Аллах*, море, мудра разговора! (што изговара Мустај кадија) два *л* у *Аллах* не припадају Његошевој геминацији, јер у српском језику геминација тога типа нема (изузев у случајевима суперлатива придјева који почињу сугласником *ј*, нпр. најјачи и сл.). Његош је цитирао турски изговор „њиховог“ бога, па је, нормално је, говорника имитирао.

Геминате о којима говоримо су сав „репертоар“ ове појаве у *Горском вијенцу*, док је негеминованих примјера у конструкцијама типа о којему говоримо у спјеву неупоредиво више (нпр. у стиху 2328 (а надежда веже душу с небом, стих 2327) // како луча *са сунцем* капљицу – ријеч је о нормалној вези предлога и именице, о чистом социјативу).

Напомињемо да ниједан случај геминације, односно њеног избјегавања у *Горском вијенцу*, није случајан, сви су намјерни и пјесник их је свјесно употрејебио. То се посебно види у случајевима у којима је другачијим предлошким конструкцијама било могуће избјећи геминацију.

Резюме

Драго Чупич

ГЕМИНАТЫ В „ГОРНОМ ВЕНЦЕ“ НЕГОША

Автор представляет „репертуар“ геминат, т.е. двойных согласных в „Горном венце“ Негоша и констатирует, что они немногочисленны. Геминаты послужили поэту как ритмическая „опора“ при создании стихов в данном поэтическом произведении.